

Groft sagt hviler statskattelovens nærings- og spekulatio- begreb således på en opdeling af den enkelte skattepligtiges aktiver i omsætningsformue og anlægsformue. Hovedreglen er den enkle, at gevinster og tab på omsætningsformuen (varelager, spekulationsobjekter etc.) skal medregnes ved indkomstopgørelsen. Værdiændringer på anlægsformuen (driftsmidler og andre kapitalgoder, der er bestemt til mere varigt at danne grundlag for indkomsterhvervelsen) skal derimod ikke medregnes ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

Begrebet næring kan i hovedtræk beskrives således, at den varige virksomhed, som en skattepligtig udøver som sin hele eller delvise levevej, betragtes som »næring«. De mere enkeltstående dispositioner, der tilsigter indkomsterhvervelse, anses for spekulation. Endelig er de mere tilfældige indkomsterhvervelser, der kan opstå i forbindelse med afståelse af formuegoder til en højere pris end anskaffessummen, efter statskatteloven skattefri.

1. Praksis efter statskatteloven har udviklet sig således, at beskatningen af kursgevinst på fordringer efter en *næringsbetragtning* kan deles i to forholdsvist klare kategorier:

- a) De tilfælde, hvor obligationer, pantebreve, købekontrakter eller andre fordringer udgør handelsvaren i den pågældende næringsvirksomhed (banker, sparekasser, finansieringsvirksomheder, bankiers og vekselere, etc.).
- b) De tilfælde, hvor en skattepligtig som led i sit erhverv modtager et skattepligtigt vederlag i form af en fordring.

For de under a) nævnte tilfælde, der sammenfattende kan benævnes »pengenæring«, er det karakteristisk, at fordringer er en slags varelager. Dette udelukker ikke, at skattepligtige, der driver sådan virksomhed, ved siden af »varelageret« kan eje obligationer og pantebreve m.v., der ikke indgår i omsætningsformuen, men derimod henregnes til anlægsformuen. Gevinster og tab på disse aktiver skal ikke medregnes ved indkomstopgørelsen.

I praksis gælder nok en formodning for, at alle fordringer, som en person, der driver pengenæring, ejer, omfattes af skattepligten. Der er eksempler på, at praksis har anerkendt, at visse værdipapirer i konkrete situationer har kunnet anses for anlægsformue.

I øvrigt vil ligningslovens § 4 som regel for selvskeer m.v., der driver pengenæring, medføre, at også gevinster og tab på fordringer, der henregnes til anlægsformuen, skal medregnes ved indkomstopgørelsen, jfr. nærmere nedenfor.

For de under b) nævnte tilfælde (»vederlagsnæring«) er det karakteristisk, at fordringen er modtaget som betaling for erhvervsmæssige ydelser. Det drejer sig f.eks. om betaling for vareleverancer, eller for arbejdsydelser, f.eks. som advokat, arkitekt, ingeniør, bygningshåndværker og ejendomsmægler eller som led i udstykningsvirksomhed, der har erhvervsmæssig karakter.

2. Statskattelovens *spekulationsbegreb* har vist sig vanskeligt at arbejde med i praksis, fordi det efter formuleringen af statskattelovens § 5, litra a, hviler på den skattepligtiges subjektive formål med dispositionen. Der er dog meget får domstolsafgørelser om spekulation i rentebærende fordringer. Dette hænger sammen med, at at det i praksis antages, at spekulation ikke kan stateres i tilfælde, hvor en fordring beholdes indtil den indfries. Reglen kan kun gøres gældende i tilfælde, hvor fordringen afstås før indfrielsestidspunktet. Selv i så fald kan den muligvis kun anvendes, hvis det antages, at salg var påregnet ved erhvervelsen.

Spekulationsreglen har siden reglens indførelse i 1903 ikke givet anledning til mange domstolsafgørelser, for så vidt angår spekulation i pengefordringer. Højesteret har dog en enkelt gang – i sagen refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1979, side 979 – stateret, at der forelå spekulation for en skattepligtig, der før Danmarks indtræden i EF havde købt for flere mill. kr. obligationer i forventning om store kursstigninger. Da kursene i stedet faldt, var resultatet af dommen, at der blev indrømmet fradragsret for et betydeligt kurstab.

3. Derudover findes der eksempler på beskatning af kursgevinster, hvor der ikke foreligger næring eller spekulation, men hvor der er tale om en vis form for indkomstskabende aktivitet.

I perioden med meget høj markedsrente omkring 1980 forekom en del transaktioner, hvor skattepligtige for lånte midler og til betydelig underkurs købte store poster lavt forrentede statsgældsbeviser eller obligationer med meget kort restløbetid. Hvis kursgevinsterne i disse arrangementer er skattefrie, opnås et betydeligt overskud, fordi renterne af de lånte midler fuldt ud fratrækkes i indkomsten, mens afkastet af investeringen for en væsentlig dels vedkommende ikke medregnes ved indkomstopgørelsen.

Der verserer for tiden en del retssager om beskatning af kursgevinster i sådanne tilfælde, og foreløbig har Vestre Landsret afsagt dom i to sager. I den ene sag har Vestre Landsret med dissens truffet afgørelse om skattefrihed for kursgevinster-